

L

Rvt. D. Llorens Lliteras Pvr.
Seminari Palma

T

DECENARI CATOLIC MALLORQUI

Any XIV

Múm. 494

ARTA 30 de Abril de 1930

DEU I PATRIA

PREUS

Aità i comarca, un any	4 ptes.
A fora	id 6 »
Extranger	id 10 »

D'ARQUEOLOGIA BALEAR

LA COLONIA CARTAGINESA D'EIVISSA.

A la illa d'Eivissa no s'han trobat restes arqueològics anteriors a la dominació cartaginesa, segons les fonts històriques desde el segle VII a. d. J. C. es troba establida a Eivissa una gran factoria que devia constituir una base comercial i militar en ple Mediterrani.

Els escassos indicis de poblats que es coneixen fan creure que el nucli principal devia estar situat en el lloc que actualment ocupa la capital; però ens pot donar idea de l'importància d'aquesta colònia, la grandiosa necròpolis del «Puig dels Molins» en la qual hi ha uns 4000 hipogeuus excavats a la calissa a un metre de profunditat, tenguent per terme mig, 3 ms. de llarg per 3 ms. d'ampla i 2 ms. d'alçada, comunicant amb l'exterior per una trinxera d'un metre de llarg en forma de rampa o de grassons tallats a la soca. A l'interior dels hipogeuus es colocaben els sepulcres tallats a un sol bloc de marès; els angles eran ocupats per grans ánfores. Els morts eran enterrats dins caixes de fusta i sarcòfags coberts amb petites llosses sobre les quals es depositavan les ofrenes, abundantíssimes i consistents amb objectes d'ús intim del mort: objectes de tocador, sellos en forma de escarabeu de tipus asiritzants i egiptizants, gerretes i unguentaris de ceràmica i de vidre, i figuretes de terra cuita de tipus grec i altres egiptizants i fins cartaginesos de plàstica grossera.

Aquesta necròpolis fou profanada al temps dels moros al punt qu'han estat escassos els hipogeuus trobats intactes; entre altres necròpolis menys importants però de la mateixa època citem la del «Puig d'en Vall» i la de «Talamanca».

Un descobriment important fou a Eivissa el de la «Cova d'es Cuieram» a San Vicens, cove natural d'uns 300 metres d'extensió i en la qual dintre d'una capa de cendres i ossos calcinats es descobriren mes de 600 figuretes de terra cuita de forma acampanada i en actitut orant, algunes escultures que

representan a Venus, unguentaris de terrisa i vasos hellenistics. La data d'aquestes troballes doncs no's remonta de l'època hellenistica.

Molta importància tenen les figuretes de terra cuita de l'illa Plana; la seua semblança amb figuretes d'Àsia Menor i de Siria les pot fer remontar al segle VII, essent el primer testimoni de la colonització fenici cartaginesa a Eivissa. Els objectes mes antics de data segura son les figuretes de terra cuita grecs, formant una serie mol completa comensant en les arcaiques i seguint amb tipus dels segles V, IV, i III i alguns vasos grecs de figures roges de finals dels segles V i IV a d. J. C.

Els Museus que contenen major quantitat d'objectes ebusitans son el Museu Arqueològic Nacional a Madrid, el Museu d'Eivissa i el Museu de Barcelona.

COLONITZACIÓ ROMANA.—La conquesta romana té lloc a l'any 121 a d. J. C. En Q. C. Metelus se estableix primer a Mallorca després a Menorca amb uns tres mil legionaris. Les Balears al principi formaren part de l'Hispania Citerior; més tard de la Tarraconense, fins arribar a formar una provincia a part que comprenia Majorica i Menorca.

A Majorica es fundaren dugues colònies importants: *Palmaria* en el terme del actual poble de Campos, i *Pollentia* a la vora del port d'Alcudia.

De la primera colònia sols ens han arribat la necròpolis, situada a «La Carrotxa» (Salines de Santanyi) i formada per nombrosos enteiraments d'inhumació i de incineració. Les sepultures del primer rite apareixen enclavades en la roca en forma de cista coberta de llosses, i en les del segon les cendres eran depositades dintre d'urnes sencilles i quadrades de marès molt fi. El mobiliari sol esser netament romà: ceràmica i objectes de bronze, ferro i vidre a vegades mesclat amb ceràmica indígena.

De *Pollentia* els restes arqueològics descoberts ens donen idea d'una població molt important i densa. En diferents ocasions les excavacions practicades i dirigides per D. Gabriel Lla-

brés i D. Rafel Isasi han donat per resultat les troballes de Mosaics, de belles escultures de bronze i pedra, molts de monuments epigràfics i restes d'edificacions importants. Ultra es conserva part de l'anfiteatre. De la seva necròpolis es coneix poca cosa: algunes sepultures descobertes casualment haguent se recullit en una d'elles belles joies d'or.

A part d'aquestes dugues colònies importants, es troben a molts de poblats indígenes restes abundants que acrediten la romanització. Ademes s'han senyalades varies necròpolis de llosses i teules.

A Menòrica degueren existir també dugues colònies, una a Mahó i l'altra a Ciutadella, les quals es comunicaven per una carretera de la qual s'han trobat pedres milenàries. Es coneixen igualment inscripcions, restes de necròpolis i el famós mosaic de l'illa del Rei al mig del port de Mahó.

A Eivissa al sustituir la colonització romana a la cartaginesa, pareix que l'antiga factoria no va esser devastada, car son freqüents les troballes de materials de les dugues cultures associats. Els restes netament romans son escassos i es reduïxen a tres estatuets de marbre molt mutilades i de poca valor artístic, dugues làpides i algunes necròpolis de sepulcres de llosses i teules, amb mobiliari i monedes que donen les dates dels segles III i IV de l'era cristiana.

BIBLIOGRAFIA

Cartailhac.—«Les monuments primitifs des Iles Balears» (Toulouse, 1892). B. Ferrà.—«Bronzes antiguos hallados en Mallorca» (Revista de Archivos Bibliotecas y Museos, 1901). J. Rullan y Mir.—«Ensayos de Agricultura y Prehistoria» (Soller, 1900). P. Paris.—«Essai sur l'art et l'industrie de l'Espagne primitive» (Paris, 1903). A. Vives.—«El Arte Egeo en España» (Cultura Española 1908, y Revista de Archivos Bibliotecas y Museos, 1910). Id.—«Estudio de arqueología cartaginesa: la necròpolis de Ibiza» (Madrid, 1917). F. Fernandez Sanz.—«Compendio de Historia y Geografía de la isla de Menorca» (Mahón, 1908). Id.—«Monumentos primitivos de Menorca: Las Navetas» (Revista de Menorca, 1910). J. Roman y Calvet.—«Los nombres

e importància arqueològica de las islas Pythiasas" (Barcelona, 1903). L. Hh. Watelin.—"Contribución a l'étude de Monuments primitifs des Iles Baleares" (Revue Archeologique Paris, 1909). A. Perez Cabrero —"Ibiza Arqueològica" (Barcelona 1911). Id —"Ibiza Arqueològica" (Museum Barcelona, 1912). C. Roman —"Antiguedades ebusitanas" (Barcelona, 1913). "Exposició d'objectes procedents d'Ibiza" (Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans, V, 1913-14, Crònica. Barcelona). "Crònica de l'Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans, VI, 1915-20 Barcelona). J. Colomines Roca.—"Els bronzes de la cultura dels talayots a l'illa de Mallorca" (Buletí de l'Associació Catalana d'Antropologia, Etnografia i Prehistoria. Vol primer 1923, Barcelona). Id.—"El problema del vas de doble fons a Menorca" (Buletí de l'Associació Catalana d'Antropologia Etnografia i Prehistoria, Vol. IV, 1926, Barcelona). J. W. Hemp.—"Some rock cut Temps and Habitación Caves in Mallorca" (Oxford, 1927). J. de C. Serra-Ràfols —"Las islas Baleares. Restos arqueológicos antiguos" (Barcelona, 1929). I nombrosos estudis i notícies en el Buletí de la Societat Arqueològica Luliana de Palma de Mallorca i en la Revista de Menorca.

LI. AMORÓS

CROQUIS ARTANENCS

PER
FELIX

Ja estan a la venda.

Faritzeisme

En tot temps l'ignorància ha estat atrevida, però com en el nostre poble, d'iptam que mai en lloc hagi alcançat una gosadia tan manifesta, o un grau tan exagerat de beneitura.

Amb motiu de certes queixes ocasionals fetes per interessats davant el bal'le Sr. Joan Oleo, aquest sembla que s'ha proposat corretgir un de tants abusos arrelats, com es la venda de medicaments en un gran nombre de botigues de la nostra vila.

Segons notícies i sense que, al publicar aquest escrit volguem entrar en discussió amb certa gent, el Bal'le en una conversa, tenguda dies passats amb alguns dels contraventors de la llei, les parlà de

la necessitat d'acabar amb tal abús. En aquesta conversa i amb un desconeixament lamentable de la llei, algú tengué l'atreviment de presentar-se com a protector del poble, oprimint per l'abús dels apotecaris, els quals obrin les seues oficines a una hora intenpestiva —les set del matí, i, estant al seu servei onze hores cada dia, sense exceptuar les festes i diumenges i sense contar les que necessiten treballar fora de la oficina per atendre a la preparació de medicaments i aquelles altres en que, per necessitat d'urgència les demanen el seu servei, ja sigui de dia, ja sigui de nit.

Aquests faritzeus sembla que se consideren iguals als apotecaris pel sol fet de tenir un comerç obert al públic i el seu capet no discorre prou per pensar que per qualca cosa s'exigeix un títol als apotecaris després d'un treball d'onze anys d'estudiar, i que, perquè el públic trobi a punt un servei que tan directament afecta a la seua salut, l'Estat, exigeix una garantia, per exigir també responsabilitats.

Però, ens fa riure aquest altruisme de que se volen revestir aquets redentors. Si no estàs prohibit per la llei lo que ells fan, les diríem que el seu altruisme no té més finalitat que la pesseta i que ens estranya molt que per altruisme també no passin la visita dels metjes, ja que aquests no solen comensar tampoc el seu treball abans de les set del matí.

Tenguin en conte els qui tal pensen que l'altruisme es una qualitat que demostra en qui la practica un cert grau de perfecció, però, que l'altruisme faltant descaradament a la llei, és un egoisme desfressat, qualitat que, no se compagina de cap manera amb la falta en el pès que els mals comerciants usen per les seues ventes diaries.

Nosaltres hem vist destruir un pès d'un quilo a la oficina de revisió de pesos i mesures, perquè li faltaven 200 grams! I aquests qui estimen tant el poble, volen sortir a protegir-lo d'aquesta manera?

Per altra part ¿creuen per ventura, els que per dins cafés i barberies les fan chor, que els apotecaris són de pitjor carnadura que els altres mortals i que no tenen dret al descans del seu treball quotidià?

S'han donat conta aquests altres

faritzeus de lo que ells paguen per sostenir aquest servei? O se creuen que els apotecaris per no cobrar ni la mitat de les hores que treballen han de viure constantment dins l'esclavitut?

No saben que el treball de l'apotecari es personal i que obra baixa la seua responsabilitat per lo qual s'exigeix cada dia la seua firma?

La professió Farmacèutica es considerada per l'Estat com una professió liberal i tenguent, com té, el caràcter de humanitària, mai cap legislador s'ha aficat en la reglamentació de les hores de treball del apotecari, les han considerades sempre ben voluntaries.

I, per ventura, les set del matí, es cap deshora, per atendre a un servei que depen d'un altre que fa l'altre facultatiu que es el metje? Segurament deuen ignorar aquells altruistes, apesar d'esser una disposició molt recent —sobre el compliment de la qual cridam l'atenció del Senyor Bal'le—que els comerços als quals al·ludim no poden obrir el despaig abans de les vuit del matí, o sigui una hora després de aquella en que obrin els apotecaris.

I per acabar direm, que la malícia demostrada en aquest afer, ens dona motiu suficient per denunciar d'aquí en davant totes les faltes semblants, per lo qual, servesqui aquesta de avis. I esperam que el senyor Bal'le el qual amb tant de zel fa complir la llei en l'unic abús en que s'ha aficat, sabrà fer-la complir, amb aquest i altres que estàn a la vista de tot-hom.

LI. G. F. J. S. T.

Jocs Florals de Barcelona

Tenim la satisfacció de comunicar als nostres llegidors que el Jurat qualificador de les 313 composicions presentades als Jocs Florals de Barcelona ha concedit el Premi extraordinari creat pels Mantenedors al nostre distingit col·laborador R. P. Rafel Ginard Bauzá T. O. R. (Felix) autor de «Croquis Artanencs», pel seu «Ramel·l de sonets» lema «Serenitat». Felicitam coralment al nostre bon amic i li desitjam nous èxits en el cultiu de la gaia ciència.

Contra el mal parlar

Diumenge qui vé dia 4 se celebrarà a la nostra vila el miting contra el mal parlar que ja s'anuncià oportunament.

Per donar més eficàcia a aquest acte i com a protesta i Acte de Desagravi, el dies 1, 2, 3 i 4 a la Parroquia se feràn els actes següents: A les vuit del vespre Exposició. Trisagi cantat pel poble i sermó per el Rvt. P. Josep Planas S. J. Divendres i dissapte a les onze del matí, conferències per nins i nines. A les quatre del matí Rosari de l'Aurora i tot seguit missa i plàtica.

El divendres després de la funció del vespre conferència per homos sols.

Diumenge a les set i mitja Missa de Comunió General. A les deu, Ofici amb sermó. A les onze, Manifestació infantil.

El capvespre *Grandiós Miting* en la plassa del Conquistador en el qual parlaran els distingits orador Srs: Geroni Massanet, notari d'Esporlas i Gabriel Estelrich, de Felanitx.

Important millora a les Coves d'Artà

Mogut per l'afany de facilitar la visita i donar visualitat a l'espectacle que ofereix la *cova més cova del mon* segons expressió d'un sabi, el propietari senyor Josep Quint Zaforteza firmà un contracte amb una casa americana, perquè instal·làs dins ella l'alumbrat electric.

A aquest fi s'està preparant el lloc on s'ha de instal·lar el motor i la dinamo els quals son esperats d'un moment a l'altre. Al entretant se van instalant dins l'interior els fils i els llums.

Al mateix temps s'arregla el pis de la cova escampant una capa de grava.

REGISTRE

NAIXAMENTS

Abril dia 4.—Maria Saстре Terrassa de Juan i Bárbara Cirera. Dia 7, Juan Massanet Alzamora de Miquel i Bárbara. Dia 8, Miquel Carrió Ferrer de Guillem i Magdalena. Jaume Picó Picó i Maria Picó Picó de Francesc Rotxet i Catalina. Dia 13, Catalina Mestre Bernat de Geroni i Aina. Dia 16, Juan Servera Ginard de Pere i Margalida. Pere Font Ginard i Bárbara Font Ginard de Pere Juan de Sa Caseta i Bárbara Xava. Dia 17, Mateu Esteva Sureda de Antoni i Margalida. Dia 19, Francisca Esteva Cursach de Bartomeu de ses Terres i Antonia d'Algaira. Francisca Esteva Delmau de Bartomeu de Ses Terres i Maria Moreya.

Dia 21, Pere Miquel Riera Ferrer de Pere Miquel i Angela.

MORTS

Març dia 24.—Juan Blanes Pastor (a) Parreta, de 70 anys; casat; d'emboïlia pulmonar. Dia 31, Martí Espinosa Massanet. (a) Singunyol, casat, de 66 anys. Coma apoplètic.

Abril dia 16.—Margalida Gelabert Massanet (a) Jaumina fadrina, 69 anys.

MATRIMONIS

Març dia 13.—Gabriel Alzamora Barceló de Capdepera, amb na Isabel Ginard Carrió (a) Rectora, fadrins.

Abril dia 12.—Vicens Carrió Ginard de Son Diligència amb na Francinaina Canet Llabrés de Sa Torre, fadrins.

DE SON SERVERA

Dirigides per una Relligiosa de S. Francesc, varies ex-alumnes del Col·legi d'aquestes monges, diumenge dia 27 a n'el local de la Congregació Mariana, representaren el drama "La Esclava de Fabiola" i el sàinet "Jesús que criada" La funció era a benefici de les obres del Convent. Hi acudi molt de públic, el qual aplaudí al final de tots els actes.

Dia 30 d'abril i dia primer de maig representaràn, si Déu ho vol, les mateixes obretes a n'el Teatre Unió, amb el mateix fi benèfic. Enhorabona.

—La societat «Cultura Serverense» diumenge dia 4 de maig, realitzarà una excursió a Lluch i Torrent de Pareis, i altres punts encara no designats, de la qual donarem compte a n'el pròxim nombre.

Casament.—Ramón Fuster Valls, de Sta. Margalida, amb na Coloma Aguiló Aguiló (a) Camunyes.

Corresponsal.

DE CA NOSTRA

—Procedents de Porto Rico on resideix habitualment dedicat al comerç i per passar una temporada amb sa família, han arribat En Jaume Ginard (a) Sallé acompanyat de la seua esposa.

De Tucumán (Argentina) i a contes de no tornar-sen ha vengut en Miquel Vicens (a) Jan amb la seua esposa na Margalida (a) Mola.

D'Asturias va arribar dies enrera el nostre bon amic i subscriptor Miquel Ginard Sancho (a) Violí.

I procedent de Molhouse al objecte de fer el servei militar se troba entre nosaltres en Mateu Esteva de Son Cremat.

—Ha estat favoregut amb un im-

portant premi de la Loteria Nacional en Pere Gomila (a) Rebassó.

—Ja se pot dar com a probabilíssima la diada del 22 de Juny com la elegida per la solemnitat de la Canonització de la nostra inclita paisana la Beata Catalina Thomás.

L'entusiasme de molts de mallorquins creix de cada dia i se preparen per assistir a Roma a la festa gloriosa.

La Comissió diocesana de aquesta peregrinació ha posat el major interès en conseguir totes les comoditats i facilitats possibles a fi de que siguin tants els peregrins com correspon a la gràcia que Deu ens fa amb l'exaltació de la nostra Santa Pageseta.

El 10 de maig s'acaba el plas d'inscripció per l'itinerari marítim i el 31 del mateix mes per el terrestre.

Les persones d'Artà que hi vulguin assistir poden inscriure-se a ca'l Senyor Rector o al Convent dels PP. Franciscans.

—Durant aquesta desena han estat innumbrables els turistes que han vengut a visitar les nostres bel·leses, especialment les Coves d'Artà.

Dia 21, uns seixanta alumnes de abdos sexes amb el professor d'Historia de l'Art Sr. Josep M.ª Giner Pantoja, Secretari del *Archivo Histórico Nacional* visitaren el Talaiot de Ses Pahisses acompanyats pel Conservador del Museu Ll. Garcias Font.

—Va esser molt comentat el dia de Pasqua el fet de que a la processó del Ressusitat la banda de música tocàs una tonada coneguda, no precisament pel bon gust de la lletra que l'acompanya.

—El dia de l'Angel anant de Sa Colonia a Son Serra on enguany se feia el ball de Pan-caritat, un carretó manat pel jove Antoni Cursach (a) Canai acompanyat d'unes quantes al·lotes, a n'el revolt de Ses Pastores la bístia tengué por d'una bixicleta retirada al marge de la carretera, precisament per haver caigut el qui la montava, i sortint d'aquella va bolcar. La jove Isabel Maria Lliteras, de So'n Marí en resultà amb un bras espenyat i algunes ferides per la cara. N'Antonia Xamena i els altres un poc copetjats, Els ferits van millorant.

—Desde Palma han arribat per passar uns dies entre nosaltres els senyors Nalenti Messanet, Geroni Massanet i senyora i família Blanes Boy-sen.

—Aquesta desena ha fet unes diades molt dolentes, vent, plujes i nuvols an estat els elements dominants, de manera que si *d'Abril cada gota en val mil* l'anyada d'enguany serà extraordinària.

Royal Fruit

Beguda exquisita, elaborada amb extracte de fruites. Provaule, és deliciosa.

GASSEUSES Y SIFONS

Fabricant:

M. MUNTANER FLAQUER

Fàbrica i despaig:

P. DES MARXANDO. Artá

No descuideu de visitar

la nostra casa

En ella hi trobareu tot lo necessari per satisfer el gust més refinat.

Se serveixen LUNCHS amb

prontitut i perfecció

GRAN COLMADO L'ESPERANÇA

P. DEL MARXANDO 3.-: ARTA

JAUME PICO

(A) ROTCHET

té una Agència entre Artá, Palma i Capdepera i heiva cada dia.

Serveix amb prontitut i seguiment tota classe d'encàrregs.

Direcció a Palma: Harina 38.

Artá: Palma n.º 3.

Automòvils de lloguer

DELS GERMANS

SARD (a) Terres

Tenen servici combinat amb el

Ferrocarril.

Excursions a Ses Coves, Calarratjada i demés punts de Mallorca a preus convinguts.

Carré d'En Pitxol n.º 8.

Id. Son Servera n.º 29 } ARTA.

Panaderia "VICTORIA"

(ES FORN NOU)

de Bartomeu Esteva

Successor de Miquel Roca Castell

A sa botiga hi trobareu sempre: pan, panets, galletes, besnits, rollets, i tota clasa de pasticeria.

Se serveix a domicili.

Netedat, prontitut i economia

C. de Palma 3 bis. ARTA

NAUMAN

MAQUINAS PARA COSER Y BORDAR

Es la fábrica para dichas máquinas mas grande del continente.

(MARCA ALEMANA)

Depositario exclusivo en ARTA

CAN GANANSI

ALMACENES MATONS

— DE —

RAFAEL FELIU BLANES

C. DE JAIME II NÚM 39 A 149

Palma de Mallorca

Sastrea para Señora y Caballero

Artículos y novedades para vestir de todas clases.

GRANJA BARCINO

PER TOTA CLASSE D'AVIRAM DE RAÇA, GUNIS, COLOMS, ALIMENTS ESPECIALS PER POLLS, I PONEDORES, INCUBADORES; ANELLES. PLANS I CONSULTES.

CONSELL - MALLORCA

AGENCIA DE ARTA A PALMA Y -- VICEVERSA DE --

ANTONI GILI (a) Comuna

SERVICI DIARI EN PRONTITUT I ECONOMIA DE PREUS

ENCARREGS A DOMICILI

DIRECCIO:

Palma -- Banc de S'oli, 24

Artá - Can Comuna Centio

Panaderia Moderna

DE

JUAN MATEMALES

Diariament elabora: pá, panets i pastes de totes classes.

BON SERVICI, NETEDAT I ECONOMIA

Carré del Sol, 2.

Artá

Rafel Sastre (a) Vergé

PINTOR

Ofereix els seus servicis

Especialitat en automòvils

i carretons

reproduccions i retrats

C. de la Sombra-ARTA

FONDA "LAS PALMERAS"

PLASSA MAJOR, 20 i 21 (PALMA)

NOVA DIRECCIÓ

A CARREC D'EN

Juan Bauzá Pou

Servici esmerat i econòmic—
Menú exquisit i abundant—Ha
bitacions netes i ventilades.

FABRICA DE FIDEUS

i tota classe de pastes alimentícies d'en

NICOLAU CARRIO

Carré de Palma, n.º 48

Preus sens competència

Disponibile